

Wuivende zeegrasvelden keren terug in de Waddenzee

Van overvloed tot zeldzaamheid: dat is het treurige verhaal van zeegras in de Nederlandse wateren. Het plantje dat hier ooit floreerde, verdween bijna helemaal uit ons ecosysteem. Al jarenlang wordt geprobeerd de zeegraspopulatie in de Nederlandse wateren te herstellen. En nu is er goed nieuws. In dit Buitencollege geeft Jannes Heusinkveld van The Fieldwork Company een inkijkje in de uitdagingen, successen en ambities van zeegrasherstel.

Duizenden hectares zeegras, zachtjes wuivend in de golven: zo'n honderd jaar geleden was het een heel gewoon beeld in de Nederlandse wateren. Er was zeegras in overvloed. Vooral in het overgangsgebied tussen de Waddenzee en de voormalige Zuiderzee was zoveel van het spul te vinden, dat het werd geoogst en verhandeld. Tot de jaren '30 van de vorige eeuw. Door de aanleg van de Afsluitdijk veranderden de waterkwaliteit en leefomstandigheden zodanig dat zeegras er niet langer kon groeien. Een wierziekte tastte ook

de populaties op andere plekken aan. Zo verdween deze plant in rap tempo bijna helemaal uit ons ecosysteem.

Belangrijk plantje

Een groot verlies, want zeegras neemt in dat ecosysteem een belangrijke plek in. Het plantje beschikt namelijk over een aantal heel waardevolle eigenschappen. Zo houdt het sediment (deeltjes van bijvoorbeeld planten of zand die naar de bodem zinken) vast, waardoor water helderder blijft. Bovendien verhoogt zeegras sterk de biodiversiteit en fungeert het als kraamkamer voor verschillende soorten vissen.

Droogvallend groot zeegras

Al vanaf de jaren '80 wordt op verschillende manieren geprobeerd om zeegras terug te brengen in onze wateren. Jannes Heusinkveld werkt daar sinds 2011 aan mee. Jannes is mariene ecooloog en directeur van The Fieldwork

Buitencollege

Company, een Gronings bedrijf dat kennis en technieken ontwikkelt voor ecosysteemherstel. Samen met Natuurmonumenten, de Rijksuniversiteit Groningen (RUG) en het Koninklijk Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ) ging The Fieldwork Company op zoek naar de beste techniek voor het zaaien van droogvallend groot zeegras, een variant die bij laagwater droog komt te liggen. Het Waddenfonds financierde het project.

Zaaien in zee

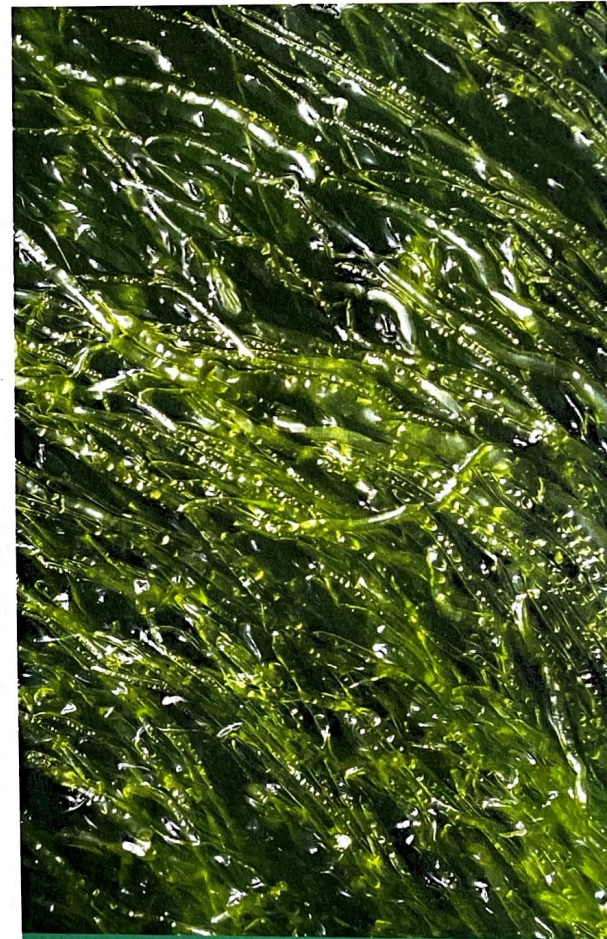
"In 2014 zijn we begonnen met het testen van verschillende zaaimethodes en locaties in de Waddenzee. Zaaien in zee is een stuk uitdagender dan zaaien op land; door de stroming en het getij spoelen zaden immers zomaar weg. We hebben van alles geprobeerd: zaden in kokosmatten gestopt, balletjes gemaakt van zaden en klei, wandjes geplaatst die de stroming tegenhouden... Uiteindelijk kwam een collega in 2018, na veel vallen en opstaan, op het idee om de zaden met een kitspuit in de bodem te injecteren. Dat bleek uiteindelijk dé oplossing." Een promovendus van de RUG werkte mee om de 'kitspuitmethode' te verfijnen. Hij definieerde hoe diep de zaden in de bodem geïnjecteerd moeten worden en hoeveel injecties er per vierkante meter gezet moeten worden.

500 hectare

In diezelfde periode wordt duidelijk dat het zaigoed uitstekend aanslaat, vooral op een wadplaat vlakbij het eilandje Griend. De stukken die daar werden ingezaaid, groeiden uit tot een volwassen zeegrasveld. En dat is nog niet alles: het zeegras bij Griend zaait zich ook nog eens naar hartenlust uit. "De oppervlaktes die we hebben ingezaaid, zijn zelfstandig uitgegroeid tot een zeegrasveld van meer dan vijfhonderd hectare", zegt Jannes met enige trots. "Dat betekent dat daar een zelfstandige, zichzelf onderhoudende populatie is ontstaan. Dat is best uniek."

Zeegrassaaimachine

Toch zit het werk van The Fieldwork Company er nog niet op. "Het Rijk heeft de ambitie om op het Wad tienduizend hectare zeegras te ontwikkelen. Daarom gaan we door met zaaien." Dat doen Jannes en zijn collega's inmiddels met de heuse zeegrassaaimachine die ze speciaal voor dit doel ontwikkelden. "De kitspuitmethode is behoorlijk tijdrovend; met dit apparaat kunnen we veel sneller werken." Geen overbodige luxe, want de komende tijd wordt niet alleen bij Griend gezaaid, maar ook op vijf andere locaties in de Waddenzee. "We hopen natuurlijk dat de planten zich, net als bij Griend, ook op die andere plekken zelf gaan uitzaaien."

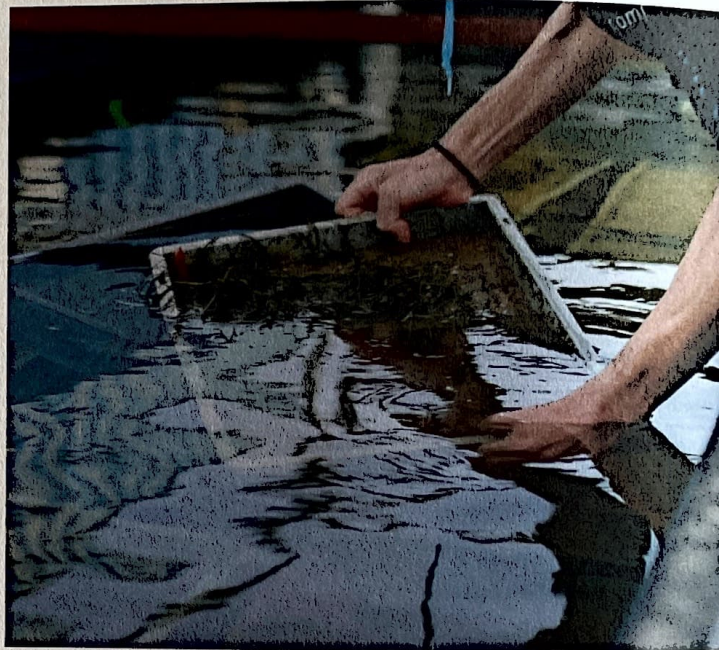
'Er is een zeegrasveld
van meer dan
vijfhonderd hectare
ontstaan'

Van eigen kweek

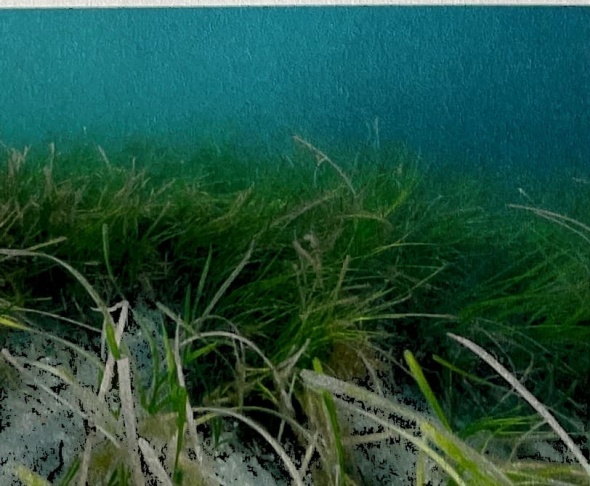
Alsof dat nog niet genoeg is, is The Fieldwork Company ook nog eens een zeegraskwekerij begonnen. In die kwekerij onderzoeken de pioniers de juiste kweekomstandigheden van ondergedoken groot zeegras. Jannes: "Waar we de droogvallende variant bij laagwater goed konden zaaien, hebben we hier te maken met een plant die altijd onder water staat. Dat maakt zaaien een stuk lastiger. Daarom maken we voor het herstel van ondergedoken groot zeegras liever gebruik van volwassen planten. Die planten haalden we een tijdlang uit Denemarken. Om niet volledig afhankelijk te zijn van donorplanten en niet te lang op een bestaande populatie te teren, zijn we zelf zeegras gaan kweken. Binnenkort hopen we de eerste zelfgekweekte planten in de Zeeuwse Grevelingen te kunnen uitplanten."

Puzzelen

Zo keert het zeegras langzaam terug in de Nederlandse wateren. Of het ooit weer zo veelvuldig aanwezig zal zijn als vroeger, moet nog blijken. Maar het begin is er. "Daar is een lange adem voor nodig geweest", weet Jannes. "Het was sleutelen, puzzelen, telkens een stapje verder en alsmat rustig door blijven gaan. En vooral: teamwork. Tussen techneuten, terreinbeheerders en onderzoekers. Ik heb altijd geloofd dat we samen van dit project een succes konden maken. Als we er maar voldoende tijd voor kregen. Die tijd was er. En het resultaat, dat mag er zijn."

'Samen sleutelen en puzzelen. Telkens weer een stapje verder

Zeegras als biobouwer

Zeegrassen, maar ook mosselen en oesters, zijn de biobouwers van de zee. Biobouwers zijn planten- en diersoorten die hun leefomgeving veranderen. Doordat zeegras bijvoorbeeld sediment vastlegt, wordt

water helderder, wat gevolgen heeft voor de soorten die in dat gebied leven. Zo heeft zeegras dus invloed op de biodiversiteit. Ook bevers, die met hun dammen de loop van het water veranderen, zijn typische biobouwers.